

անընդհատ այդ հայրենիքը ուրիշ կողմէն բարերար ազդեցութիւն մը գործեց անոր բնութեան վրայ. այլևս հմայիչ սկսած էր դառնալ...

Եւրոպան զինքը նորէն իրեն կը կանչէր: Դեռ չմեկնած Զմիւռնիայէն՝ հասարակութեան թախանձագին խնդրանքներուն վրայ համերգ մը տուաւ, որ հրաժեշտի համերգ մ'եղաւ:

Նախ Վրեննա եկաւ (1886), ուր իր առաջին նուագահանդէսը տուաւ, ցուցադրելով իր սեպհական ստեղծագործութիւնները: Ունկնդիրները զիւթուած՝ ծափահարութիւններով կ'արտայայտէին իրենց հիացմունքը...

Այնուհետեւ շրջագայեցաւ երգահանը Եւրոպայի այլ եւ այլ քաղաքներ. ի մէջ այլոց տուաւ Պարիս շարք մը երգահանդէսներ, որոնք ծափահարութիւններու արժանացան:

Այս շրջագայութիւնը սակայն չէր յարմարեր իր բնութեան. կամաց կամաց ամփոփուեցաւ որոշ կենդրոններ: Նոյնպէս շատ նուագ տրամադրութիւն ունէր ուսուցանելու...

Շատ տեղեր ապրեցաւ Ստեփան Էլմաս. բայց ամէնէն աւելի յանդուցիչ երեցաւ իրեն Գաղղիա եւ Զուիցերիա: Ժընէվի մէջ կ'ապրէր վերջին 15 տարիներս. լսողութեան հիւանդութիւն մը արգելք կ'ըլլայ իրեն դժբախտաբար հրապարակի վրայ երեւնալու:

Իր ստեղծագործութիւնները դաշնակահարութեան ամէն սեռերը կը պարփակեն: Առանձին ուսումնասիրութիւն մը հարկ պիտի ըլլար գրել, եթէ ուզէինք խօսիլ մանրամասնորէն իր հանճարին այս արտադրութիւններուն վրայ: Գաշնակի համար յօրինած իր գործերը հոյակապ են եւ կ'օթողական:

«Այս շատ համառօտ կենսագրութիւնը աւարտելէն յառաջ, կ'ըսէ A. Rapin, շահեկան կը համարիմ կցել իմ գնահատանքս արուեստաւորիս մասին, վասն զի զինքը

իրբեւ բարեկամ ճանչնալու երջանկութիւնն ունեցած էմ եւ երկար տարիներ իրեն հետ ապրած: Այսպէս կը գնահատեն զինքը նաեւ անոնք, որոնք զինքը անձնապէս ճանչնալու առանձնաշնորհութիւնն եւ հաճոյքն ունեցած են: Ստեփան Էլմաս կորովի մարդ մըն է, տիրական միտք մը, բայց միանգամայն չափազանց բարեսիրտ, մանաւանդ հանդէպ տկարներու: Սրամիտ է եւ իրերու խորքը թափանցող, ան բարձրէն ու հեռուէն կը տեսնէ: Թէեւ երազուն, մեղամաղձօտ բնութիւն մ'ունի, բայց իր խանդովը խօսակցութիւններ կը հրահրէ:

Այս մեծ բանաստեղծին երգահանած կտորները դաղափարներու ճոխութիւն եւ անսպառ բեղմնաւորութիւն մ'ունին. անոնց անուղական հրապոյրը սաստիկ կը մոգէ. զօղուած է ոյժի մը հետ, որ ինքնաբերովի աղբիւր մըն է եւ վերէն կը հոսէ: Երբ դաշնակի վրայ իր հանճարին երգը կը հնչեցնէ, այդ կախարհ վirtuoseը իր մոգական տիրապետութեան կ'ենթարկէ հասարակութիւնը, որ պահ մը առկա կը մնայ անոր ինքնատիպ ու գեղեցիկ անձնաւորութենէն:

Անմահ խառնուածք մըն է անիկա: Ստեփան Էլմասի գործն արուեստի հարգատ եւ ինքնարուն պահանջներուն լրութիւնն է»:

Բացի համազգային, եւրոպական ճաշակին ներդաշնակող երգերէ եւ նուագներէ, որոնց մեծագոյն մասը շրջան կ'առնէ այժմ հրապարակի վրայ, Ս. Էլմաս ունի նաեւ հայկական, հայրենի ճաշակին նուիրուած կտորներ, որոնք դժբախտաբար մնացած են անտիպ:

Այս տեղ կարելոր կը համարիմ տալ ցանկ մը Ս. Էլմասի գործերուն, որոնք կարող են հետաքրքրել երաժշտասէր ազգայինները:

- Ա. ՇԱՐՔ
Ballade Nr. 1 Mazurka Nr. 1-2
Barcarole Nr. 1 Mazurka Nr. 3-5
Berceuse Nr. 1 Nocturne Nr. 1
Etude Nr. 1-6 Nocturne Nr. 2
Impromptu Nr. 1 Präludium Nr. 4-6
Konzert Nr. 1 mit Orchesterbegleitung Valse Nr. 1

- Բ. ՇԱՐՔ
Ballade Nr. 2 Nocturne Nr. 4
Danse mélodique Nr. 1 Nocturne Nr. 5
Konzert Nr. 2 mit Orchesterbegleitung Präludium Nr. 7-12
Mazurka Nr. 8-9 Sonate Nr. 1
Mazurka Nr. 10-11 Valse grande

- Գ. ՇԱՐՔ
Danse mélodique Nr. 2 Nocturne Nr. 3
Danse mélodique Nr. 3 Polonaise Nr. 1
Impromptu Nr. 2 Präludium Nr. 13-15
Mazurka Nr. 6-7 Valse Nr. 2
Mazurka Nr. 12-13 Valse Nr. 3

(Այս Գ. շարքը միայն Պարիս հրատարակուած է, միւսները Steingräberի քով:)

- Գ. ՇԱՐՔ
Poesien:
Aubade Eglogue
Aubade II Elégie
Ballade Idylle
Chanson Ode
Chanson II Romanze
Chant Sonnet
Chant II Stances
Complainte

- Ե. ՇԱՐՔ
Bolero Nr. 1 Polonaise Nr. 3
Danse mélodique Nr. 4 Präludium Nr. 10-18
Konzert Nr. 3 mit Orchesterbegleitung Sonate Nr. 1
Mazurka Nr. 14-17 Tarantelle
Mazurka Nr. 18-19 Valse Nr. 4
Nocturne Nr. 6 Valse grande Nr. 5
Polonaise Nr. 2

- Զ. ՇԱՐՔ
Andante cantabile e Mazurka Nr. 22-24
Rondo pastorale mit Nocturne Nr. 7
Orchesterbegleitung Polonaise Nr. 4
Barcarole Nr. 2 Präludium Nr. 19-21
Bolero Nr. 2 Scherzo Nr. 2
Danse mélodique Nr. 5 Sonate Nr. 3
Fantaisie-Mazurka Valse grande Nr. 6
Mazurka Nr. 20-21 Valse Nr. 7

- Է. ՇԱՐՔ
Arabesque Rondo
Berceuse Nr. 2 Sonate Nr. 4
Fantaisie Valse Nr. 8
Impromptu-Mazurka Valse Nr. 9
Marche funèbre Trio in B-Dur für Klavier, Violine und Violoncello
Mazurka Nr. 25-27
Polonaise-Fantaisie Quartett in D-Moll für Klavier, Violine, Viola und Violoncello
Polonaise Nr. 5
Polonaise Nr. 6
Präludium Nr. 22-25

- ԱՆՏԻՊ ԳԱՐՄԵՐ
Piano et Orchestre:
Pièce de Concert (Konzertstück) Romanze

- Piano:
2me Fantaisie 3me Scherzo
3me Impromptu 2me Arabesque

- Méodies arméniennes:
Mélodie I, Patrie Mélodie VIII, Langueur
Mélodie II, Douleur Mélodie VIII, Danse sacrée
Mélodie III, Vision Mélodie IX, Tristesse
Mélodie IV, Amour Mélodie X, Espoir
Mélodie V, Sur le lac de Van Mélodie XI, Danse mélodique
Mélodie VI, Paysanne et Paysan Mélodie XII, Attente

Piano et Chant:

Martyre Offrande

Ս. Էլմաս բացառիկ երեւոյթ մըն է հայ երգահաններու թուին մէջ. ան նուիրուած դասական երաժշտութեան, իւր ինքնատիպ արուեստովը տեղ մը գրաւած է եւրոպական երգահաններու դասին մէջ: Եթէ իւր ստեղծագործութիւնները պատիւ կը բերեն սեպհական անուան եւ կը հռչակեն իւր համբաւը քաղաքակիրթ ազգերու մէջ, առանց տարակուսի ան պարծանքը պիտի մնայ նաեւ իւր ցեղին, փառքը հայ անուան:

Եւ հայ երաժշտասէրները, որոնք հետամուտ են դասական հեղինակներու գործերուն, ինչպէս կը յուսանք, պիտի գտնեն ճաշակ եւ բաւականութիւն նաեւ Ստեփան Էլմասեանի ստեղծագործութիւններու մէջ, որոնց թրթուսները զգալի պիտի ընեն հայ ախանջին եւ հայ սրտին՝ խաղերը հայ ոգւոյն, որ արտադրիչն է եւ արտայայտուողը:

Հ. Ա. ԳԱՐՄԱՆԵԱՆ



Ս. ԲԱՐԱՆԵԱՆ, Հայաստանի լեռներու աւանդութիւնները: Հրատարակութիւն «Սահակ-Մեսրոպ» տպագրատան: Գահիրէ 1931, 80, էջ 152: Գին՝ 10 Լ. դ.:

Գողտրիկ գիրք մըն է՝ հայ բնաշխարհի լեռներուն ժողովրդական աւանդութիւններու նուիրուած: Ամէն հայ, որ հայրենաբաղձ սրտով մը Հայաստանի կը տենչայ, չափով մը յագուրդ եւ սրտի գովացում պիտի գտնէ, երբ Բարախեանի այս հրատուրիչ գրքոյկը կարդայ:

Շատ բան արդէն ուրիշ գրքերու եւ հանգէսներու մէջ լցու տեսած է, որոնցմէ Բարախեան այժմ հատընտիր հաւաքածոյ մը կ'ազմած կ'ընծայէ հասարակութեան:

Բնական է որոշ նպատակ մը ունեցած է հեղինակը. հայրենի աւանդութիւնները ժողովուրդին ներկայացնել՝ ժողովրդական կերպով: Եւ այս գեղեցիկ նպատակը շատ լաւ յաջողած է:

Հ. Ա. ԳԱՐՄԱՆԵԱՆ

1 Ս. Էլմասի գործերու հրատարակիչն է Steingräber-Verlag, Leipzig, C. 1, որուն պէտք է գիմեն ստանալ ցանկացողները: